

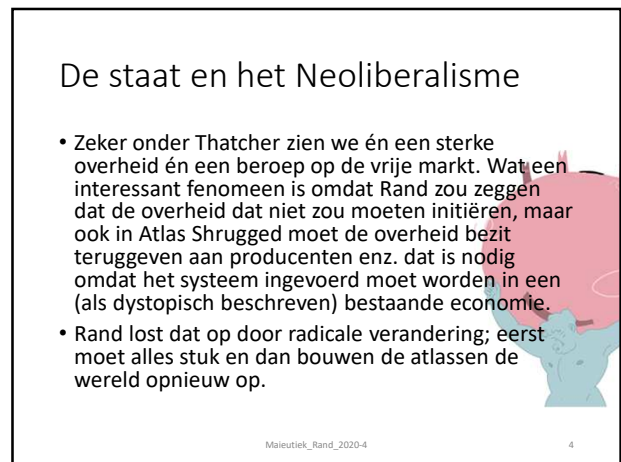
1

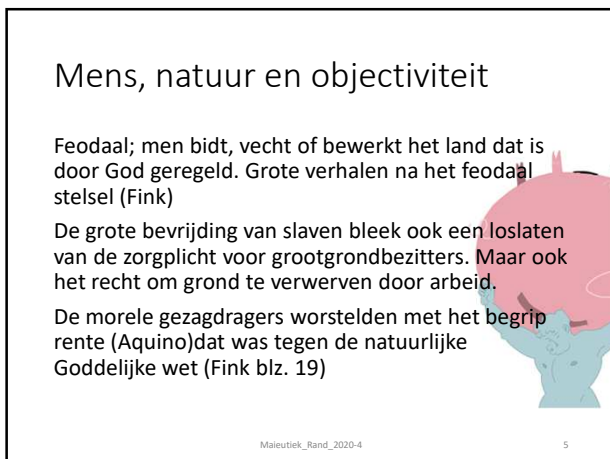
2

3

4

5

6

Als de natuur de orde niet bepaalde dan de mens

Het utilitarisme (Bentham en James 1789) vindt dat de menselijke rede een belangrijke rol speelt bij het beter worden van de welvaart. Hun *pain en pleasure* rekening is een kritiek op het liberalisme dat zich op de menselijke natuur beroept, maar wordt uiteindelijk een basis van het liberalisme en het kapitalisme. (verder in college 5)

Aan het eind van de 19de eeuw komt het socialisme op als een stroming met veel invloed. Vakbonden, Marxisme, Communisme, maar ook de ontwikkeling van de koloniën maken dat de wereld ook in dit opzicht in een razend tempo veranderde.

Maieutiek_Rand_2020-4

7

7

Maakbaarheidsconcepten

Eind 19de en begin twintigste eeuw is er een grote technologische sprong voorwaarts. De maakbaarheid van de wereld wordt iets dat een reëel beeld is voor veel mensen.

Het verschil tussen de verschillende nieuwe bewegingen fascisme, communisme en mondiaal kapitalisme is groot. Zeker als we kijken naar Europa en Amerika. Maar als we kijken naar de vele doden in de koloniën of het wijzigen van de kaart van Afrika zien we ook hier de gewelddadige uitwerking van een maakbaarheidsconcept aan het werk. (Lees bijvoorbeeld Congo van David Van Reybrouck)

Maieutiek_Rand_2020-4

8

8

Socialisme en communisme

Socialistische en communistische stromingen ontstaan later dan het liberalisme. (1803 is de eerste keer dat het woord socialisme in een Italiaanse krant stond, in Engeland in 1833)

Communisme Het woord *communisme* stamt af van het Latijnse *communis*, dat gemeenschappelijk betekent. Het idee van gelijkheid tussen mensen met gedeeld bezit komt ook al voor in het werk van Plato. Het leeft sterk op in Frankrijk in en vooral na de revolutie. (1789)

In 1843 Marx in Parijs. Wordt communist en schrijft met Engels een theoretisch systeem van "wetenschappelijk socialisme", dat later marxisme genoemd zal worden. Wetenschappelijk staat hier tegenover utopisch socialisme zoals Saint Simon dat schreef.

Maieutiek_Rand_2020-4

9

9

Sociaal democratie

De scheiding sociaal democratie en socialisme/communisme komt tot stand nadat sommigen de revolutie (blijven) willen en andere een meer gematigde parlementaire weg zoeken.

"In die naoorlogse periode stonden binnen de sociaal-democratische opvattingen 3 thema's centraal:

- Socialisatie van de productiemiddelen
- Planeconomie en controle van de economie door de overheid
- Sociale zekerheid en gelijkheid in de maatschappij"

Bron: https://www.foundationmaxvanderstoel.nl/uploads/teks_tblok/wat_is_sociaal_democratie_of_socialisme.pdf

Maieutiek_Rand_2020-4

10

10

Na de crisis (70iger en 80iger jaren)

"In reactie op de hierboven geschetste ontwikkelingen werd de sociaal-democratische boodschap op een aantal punten bijgesteld. In het ene land forser (Groot-Brittannië) dan in het andere (Oostenrijk) maar de tendens was overal hetzelfde. Voor zover dat in de praktijk al niet al lang was gebeurd werd nu ook formeel afscheid genomen van het oude strijdpunt dat de productiemiddelen in gemeenschapshanden moesten komen. Marktwerking werd ook voor sociaal-democraten maatgevend voor de economie. Maatschappelijk verschoof de nadruk van gelijkheid naar gelijkwaardigheid en gelijke kansen. Van sociaal vangnet naar reactivering en het nemen van de eigen verantwoordelijkheid. Van overheidsbedrijven (openbaar vervoer, nutsbedrijven) naar geprivatiseerde bedrijven, die binnen door de overheid gestelde randvoorwaarden als normale marktbedrijven opereren. In het begin van het nieuwe millennium is er bijna geen sociaaldemocraat meer in Europa die niet de markt accepteert als sturingsmechanisme voor de economie net zo als er overigens ook bijna geen liberaal meer is die de verzorgingsstaat wil afschaffen. Het liberalisme en de sociaal-democratie zijn in een aantal opzichten langzaam naar elkaar toe gegroeid." (idem)

Maieutiek_Rand_2020-4

11

11

Kritiek op verzorgingsstaat

Solidariteit en volledige werkgelegenheid komen op de helling te staan.

Markt van welzijn en geluk (Achterhuis 1980)

Foucault colleges over neo-liberalisme (1978-1979)

Als volledige werkgelegenheid losgelaten wordt ontstaan de onrendabelen (van Dam), *deplorables* (Clinton) en niemand ziet de overeenkomst met de overbodigen uit het totalitarisme onderzoek van Arendt

Liberalisme staat in Amerika maar ook in Engeland o.l.v. Hayek tegenover sociale interventies die allemaal worden geschetst als richting communistische dystopie.

Maieutiek_Rand_2020-4

12

12

Belang van geschiedenis

Gary Becker (Nobelprijswinnaar economie 1992) de mens is een homo economicus.

Iedereen kiest rationeel economisch, maar hoeft zich niet bewust te zijn van zijn rationeel (strategisch) handelen. En er zijn uitzonderingen!

Deze hele theorie is net zo axiomatisch als bijv. de psychoanalyse. (Vul voor 'economische drijfveer' 'driftleven' in en je ziet het.)

Maleutiek_Rand_2020-4

13

13

Heilbronner en Polanyi

• Van ingebedde economie naar economie met een markt. Die markt wordt vervolgens de matrix van waaruit alle menselijke gedragingen worden beschreven.

• Polanyi wil terug naar bredere blik op menselijke samenlevingen en hun manieren om onderling evenwicht te bereiken of te behouden.

Maleutiek_Rand_2020-4

14

14

Vrije markt is een oplossing tussen andere historische oplossingen

Er zo naar kijken opent een perspectief op wat de goede en slechte kanten zijn van deze oplossing. Dan is het niet meer Utopisch en objectief, maar een strategie met een begin en een einde met voordelen en nadelen.

Achterhuis wijst vrnl. op de nadelen. Dat was nuttig, maar nu de meeste mensen die beschrijven wordt het zinnig om ook te kijken welke problemen het oploste ten opzichte van eerder systemen.

Maleutiek_Rand_2020-4

15

15

Vrije markt als een economisch model

• Het gaat over aanwakkeren en reguleren van hebzucht en afgunst. (113)

• Maar ook over meer toegankelijkheid en gelijkheid (114)

Welk probleem lost elk economisch model op?

- 1) Een gemeenschap moet een systeem ontwikkelen om de goederen en diensten te produceren die zij nodig heeft voor eigen voortbestaan.
- 2) Zij moet de distributie van de vruchten van haar productie zo regelen dat het productieproces voortgang kan vinden. (115)

Maleutiek_Rand_2020-4

16

16

3 modellen

1. Het oikos systeem / zelfvoorzienend zijn/ subsistentie economie, (116)

1. Geen geld
2. Wederkerigheid

2. Tussen fase / middeleeuwse heerlijkheid en markten

1. Wederkerigheid
2. Herverdeling in tweede instantie met geld

3. Markt economie

1. Individuele loonarbeid
2. Markt met geld voor alle (consumptie)goederen
3. Geen wederkerigheid

Maleutiek_Rand_2020-4

17

17

Oikos, gemeenschap, wederkerigheid en herverdeling

1. Commons blijven bestaan, maar worden bestreden door de vrije markt en zouden daar ook niet meer in kunnen functioneren. (Hardin)

2. Wederkerigheid lijkt een diepe biologische herkomst te hebben ook andere dieren ervaren het als onwenselijk als er geen wederkerigheid is. (aapjesteest zie website)

3. Herverdeling vond plaats via centraal gezag en familiebanden, nu via overheid en filantropie.

Maleutiek_Rand_2020-4

18

18

Tragedy of the Commons (Hardin 1968)

19